

Lyophyllum semitale

Mjölsvärting

Storsvampar, Basidiesvampar

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nära hotad (NT)
A2c+3c+4c

Klass: Agaricomycetes, **Ordning:** Agaricales, **Familj:** Lyophyllaceae, **Släkte:** Lyophyllum, **Art:** Lyophyllum semitale - mjölsvärting (Fr. : Fr.) Kühner **Synonymer:**

Kännetecken

Mjölsvärting är en dystert färgad skivling. Hatten är hygroman, gråbrun till mörkt svartbrun i väta och ljusare gråbrun som torr. Den blir 2,5–8 cm bred och är välvd till utbredd. Hattytan är kal men kan speciellt i torra se fint trådig ut. Hattkanten är genomskinligt strimmig. Köttet är tunt, gråvitt, mjölluktande och svartnar vid beröring. Skivorna är genomskinligt gråvita till blekt grå, som äldre med brunton och svartnar omedelbart vid gnuggning. Foten är 4–9 cm hög och 0,3–1,5 cm tjock, först vitaktig, senare gråbrun, långstrådig, ofta ihålig och med vitt mycelludd vid basen. Smak mjöliknande eller något härsken. Sporererna är ellipsoida 6,5–9,5 x 3,5–5 mm och sporpulvret är vitaktigt. Växer enstaka eller några få tillsammans, glest tuvade. Förväxlingsart är *L. infumatum*, vars skivor vid tryck först blir blå, sedan svarta. Den har ej mjölluktande kött och har rombiska sporer och växer i barrskog. *L. immundum* är en annan förväxlingsart som har klotrunda sporer och växer i löv- och barrskog. Flera svartnade arter finns beskrivna och komplexet är inte fullständigt utrett. Båda arterna är till det yttre lika mjölsvärtingen men sporeernas utseende i mikroskop bör räcka för en säker identifiering.

Utbredning och status

Mjölsvärtingen är rapporterad från tolv län från Skåne till Norrbotten, men tycks överallt vara sällsynt. Den är funnen på Öland men inte på Gotland. Den är hittills rapporterad från 40 lokaler (2005), men det verkliga antalet torde vara betydligt större. Antalet lokaler i landet bedöms dock inte överstiga 800 vilket motsvarar ungefär 1 600 genetiskt unika mycel (bedöms motsvara 16 000 individer enligt IUCN:s definitioner). Total population i landet bedöms ha minskat med över 15 % över de senaste 20 åren, huvudsakligen p.g.a. slutavverkning av äldre tallhedsskogar. Minskningen bedöms pågå fortlöpande.. Arten är oftast fåtalig på lokalerna och antalet mycel per lokal är sällan mer än 1-2, vilket motsvarar omkring 1 600 genetiskt olika mycel. Total population i landet bedöms ha minskat med över 15 % under de senaste 20 åren. Minskningen bedöms pågå även framåt i tiden. Den är rödlistad i Danmark (V), Lettland (DD), Norge (R) och i Holland (CR).

Ekologi

Mjölsvärting är en marklevande nedbrytare i äldre barrskog. Huvudbiotopen är tallhedar med lång trädkontinuitet av lav–lingonris typ men den växer även i mager barrblandskog. Ett par fynd i Skåne är från bokskog på kalkrik mark, men det är eventuellt en annan art. Flertalet lokaler är påverkade av tidigare dimensionshuggningar. Arten är en marklevande nedbrytare (saprotrof) liksom andra *Lyophyllum*-arter. Fruktkropparna uppträder på hösten, gärna sent på säsongen. Den uppträder oregelbundet på kända lokaler, ofta flera år mellan förekomsterna. I regel hittas bara några få svampar per lokal. Det är okänt varför svampen endast växer i äldre skog, eventuellt kan den ha speciella krav på förnakvaliteten. Det vore önskvärt med ett närmare studium av artens ekologi. Som regel uppträder fruktkroppar bara på någon enstaka till ett par ställen på varje lokal. Varje plats rymmer troligtvis en genetiskt unik svampindivid (genet) som kan fragmenteras till flera frilevande men genetiskt identiska mycel (rameter, motsvarar IUCN:s definition av individ). Fruktkropparna är kortlivade, men markmycelet kan ha lång livslängd, flera decennier, eller mer. Hot. Arten hotas främst av slutavverkning, men torde även missgynnas av markberedning och gödsling. Artens biotop, äldre, torr tallskog eller barrblandskog med lång trädkontinuitet på mager mark ingår i begreppet kontinuitetsskogar och icke skyddade arealer av denna skogstyp beräknas till stor del vara avverkade inom de närmaste 20 åren.

Åtgärder

Mager, äldre tallskog och barrblandskog med lång trädkontinuitet bör undantas från trakthyggesbruk. Lokalerna är ofta nyckelbiotoper och bör då sparas i sin helhet. I de fall inga andra signalarter/rödlistade arter finns kan det räcka med förstärkt naturvårdshänsyn, t.ex. att lämna rikligt med äldre träd som får växa in det nya beståndet. Markberedning får ej förkomma. Helst bör torra tallskogar och barrblandskogar med lång trädkontinuitet inventeras med avseende på marklevande svampflora under minst 2-3 år i följd före planerad avverkning för att beakta naturvårdsaspekten.

Litteratur

Hansen, L. & Knudsen, H. (eds) 1997. Nordic macromycetes vol. 2. Nordsvamp, Köpenhamn Konrad, P. & Maublanc, A. 1924-37: Icones selectae fungorum 251 vol 1-6. - Paris Michael, E. & Henning, B. 1958-1970: Handbuch für Pilzfreunde III – Jena.

Nylén, B. 2000. Svampar i Norden och Europa Natur och Kultur/LT's förlag

Skogsstyrelsen 2004. Kontinuitetsskogar – en förstudie. – Skogsstyrelsens meddelande 1-2004, Skogsstyrelsen, Jönköping [www.svo/forlag/enbok.asp?Produkt=1553] Ryman, S. & Holmåsen I. 1984. Svampar – en fälthandbok 3 uppl. Interpublishing AB Stockholm.

Författare

Sonja Kuoljok 2005.